

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування

Кафедра філософії

06-07-165

Методичні вказівки

та плани семінарських занять
з навчальної дисципліни

«Історія філософії»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
які навчаються за освітньо-професійними програмами
«Міжнародні культурні зв'язки та міжкультурні комунікації»,
«Креативна та цифрова культура» спеціальностей
034 «Культурологія», 031 «Релігієзнавство»
денної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
з якості ННІ ЕМ
Протокол № 2
від 12 грудня 2019 р.

Рівне – 2019

Методичні вказівки та плани семінарських занять з навчальної дисципліни «Історія філософії» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, які навчаються за освітньо-професійними програмами «Міжнародні культурні зв'язки та міжкультурні комунікації», «Креативна та цифрова культура» спеціальностей 034 «Культурологія», 031 «Релігієзнавство» денної форми навчання [Електронне видання] / Наконечна О.П., Гнатюк Е. М. – Рівне : НУВГП, 2019. – 33 с.

Укладачі:

Наконечна О. П., доктор філософських наук, професор кафедри філософії;

Гнатюк Е. М., асистент кафедри філософії.

Відповідальний за випуск: Наконечна О. П., доктор філософських наук, завідувач кафедри філософії НУВГП.

Керівник групи забезпечення спеціальності «Релігієзнавство»

Наконечна О. П.

Керівник групи забезпечення спеціальності «Культурологія»

Залужна А. Є.

Зміст

Вступ.....	3
1. Структура навчальної дисципліни.....	4
2. Загальні положення.....	7
3. Плани семінарських занять.....	7
4. Методи оцінювання знань.....	29
5. Розподіл балів, що отримують студенти.....	30
6. Рекомендована література.....	31

Вступ

Навчальна дисципліна «Історія філософії» циклу професійної та практичної підготовки бакалавра спеціальностей «Релігієзнавство» та «Культурологія» сприяє прилученню студентів до інтелектуального змісту людської духовності через ознайомлення з історичною еволюцією і сучасним змістом філософських проблем.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є ознайомлення з основними віхами виникнення і становлення філософії як підґрунтям формування людського способу осмислення світу і самоосмислення людини, осягнення взаємозв'язку філософії як скарбниці людської мудрості із розвитком суспільства та культуротворенням.

Опанування курсу вимагає цілеспрямованої та активної роботи на лекціях, семінарських заняттях, самостійної підготовки, ознайомлення з філософськими творами.

Мета дисципліни: ознайомлення студентів з історичним розвитком та сучасним тлумаченням філософських проблем, визначними філософськими персоналіями через освоєння відповідних філософських ідей та концепцій; формування навиків аналітичного мислення і методологічної культури; прилучення до гуманістичного змісту філософського світогляду. Філософія дає цілісне, системне уявлення про світ, місце в ньому людини, включаючи соціокультурні параметри життя суспільства й особистості.

Завдання: формування висококультурних фахівців, що володіють навиками аналітичного та критичного мислення, методологічною культурою, гуманістичним світоглядом та здатністю до відкритого діалогу в інформаційному просторі сучасного буття.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- історичні особливості виникнення та характерні риси філософського типу духовності;
- особливості західного та східного типів філософування;
- основну філософську проблематику та характер її становлення і розвитку;
- систему категорій філософії;

уміти:

- аргументовано розкривати зміст основних філософських концепцій, володіючи системою філософських категорій, навиками філософського мислення;
- реферувати оригінальні філософські тексти й розуміти їх місце в системі філософського знання;
- здійснювати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел;
- обґрунтовано й переконливо відстоювати власну точку зору щодо світоглядних проблем буття.

Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Лекції	Сем.з.	СРС	Разом
1	2	3	4	5
Модуль 1.				
Змістовий модуль 1. Історичні типи філософії як моделювання філософських проблем				
Тема 1. Філософія як тип духовності.	2	2	9	13
Тема 2. Філософія Індії та Китаю.	2	2	9	13

Тема 3. Антична філософія: її особливості та ідейні здобутки.	4	4	10	18
Тема 4. Філософія Середньовіччя.	2	4	10	16
Тема 5. Філософія епохи Відродження.	2	2	9	13
Разом за модулем 1.	12	14	47	73
Модуль 2.				
Змістовий модуль 2. Формування класичного типу раціональності				
Тема 6. Філософія Нового часу.	2	4	11	17
Тема 7. Німецька класична філософія.	2	4	11	17
Тема 8. Філософські ідеї марксизму.	2	2	9	13
Разом за модулем 2.	6	10	31	47
Усього годин	18	24	78	120
Модуль 3.				
Змістовий модуль 3. Посткласична філософія другої половини XIX – XX ст. Філософські проблеми науки, знання та мови у філософії				
Тема 9. Перегляд принципів класичної філософії і становлення нової світоглядної парадигми.	2	2	6	10
Тема 10. Ірраціоналістичні тенденції «філософії життя».	2	2	6	10
Тема 11. Позитивістська філософія XIX ст. – XX ст.	2	2	7	11
Тема 12. Структуралізм та герменевтика.	2	2	7	11

Разом за модулем 3.	8	8	26	42
Модуль 4.				
Змістовий модуль 4. Проблема людини та духовності у філософії ХХ ст.				
Тема 13. Психоаналіз і філософія неофрейдизму.	4	2	6	12
Тема 14. Екзистенціальна філософія та її різновиди.	4	4	6	14
Тема 15. Релігійна філософія ХХ ст.	2	2	8	12
Тема 16. Філософія постмодернізму.	2	2	6	10
Разом за модулем 4.	12	10	26	48
Усього годин (за семестр)	20	18	52	90
Усього годин за курсом	38	42	130	210

Теми семінарських занять

№ з/п	Теми	Кількість годин
Модуль 1, 2.		
1.	Філософія як тип духовності.	2
2.	Філософія Індії та Китаю.	2
3.	Антична філософія: її особливості та ідейні здобутки.	4
4.	Філософія Середньовіччя.	4
5.	Філософія епохи Відродження.	2
6.	Філософія Нового часу.	4
7.	Німецька класична філософія.	4
8.	Філософські ідеї марксизму.	2
Разом за 1 семестр		24
Модуль 3, 4.		
9.	Перегляд принципів класичної філософії і становлення нової світоглядної парадигми.	2
10.	Ірраціоналістичні тенденції «філософії»	2

 Національний університет водного господарства та природокористування		
	ЖИТТЯ».	
11.	Позитивістська філософія ХІХ ст. – ХХ ст.	2
12.	Структуралізм та герменевтика.	2
13.	Психоаналіз і філософія неофрейдизму.	2
14.	Екзистенціальна філософія та її різновиди.	4
15.	Релігійна філософія ХХ ст.	2
16.	Філософія постмодернізму.	2
Разом за 2 семестр		18
Разом		42

2. Загальні положення

Методичні поради по підготовці до семінарських занять

Семінарські заняття є важливою формою самостійної роботи студентів по оволодінню змістом дисципліни «Історія філософії».

Вивчивши матеріал прослуханої лекції, студент готується до семінарського заняття відповідно до поданого плану. Необхідною умовою якісної підготовки є оволодіння понятійно-категоріальним апаратом (основні поняття і категорії).

При підготовці студент повинен користуватися як базовою, так і допоміжною літературою.

Для самостійної перевірки засвоєних знань до кожного заняття сформульовані контрольні питання.

Важливою формою змістовного оволодіння філософською спадщиною є робота над філософськими текстами (першоджерелами), які подаються до кожного семінарського заняття.

Поглибленому вивченню окремих питань сприяють індивідуальні завдання, що мають різний рівень складності, є сучасними та актуальними, готуючи які студенти мають можливість виявити аналітичні та розвинути творчі здібності (і, звичайно, отримати додаткові бали).

При посиланні на літературу, використовуються скорочення: Базова – Баз., допоміжна – Доп., репозиторій – Реп.

3. Плани семінарських занять

Змістовий модуль 1. Історичні типи філософії як моделювання філософських проблем

Тема 1. Філософія як тип духовності

Основні категорії і поняття: світогляд, світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння, переконання, рефлексія, міфологія, релігія, філософія, епістемний та софійний типи філософування, філософська ідея, філософська культура, філософська школа, філософський напрям, філософська течія, філософська традиція.

План

1. Світогляд, його сутність та історичні типи. Філософія як тип світогляду.
2. Відношення людина-світ як фундаментальна філософська проблема.
3. Багатоманітність форм і способів буття філософії.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте найсуттєвіші риси міфологічного і релігійного світогляду, та їх відмінність від філософського світогляду.
2. Проаналізуйте специфічні риси філософського мислення.
3. Розкрийте основні аспекти співвідношення філософії та світогляду.
4. Чим обумовлюється багатоманітність форм і способів буття філософії?
5. Охарактеризуйте структуру філософії як системи знань.
6. Що таке філософська культура?
7. В чому полягає життєве призначення філософії?

Індивідуальні завдання

1. Розкрийте еволюцію змісту поняття «філософія», опрацювавши фрагменти роботи В. Віндельбанда (Доп. 14, Ч.1, с. 67-75).
2. В чому проявляється рефлексивна природа філософії? (Доп. 18, с. 32-33)?
3. Як ви розумієте вислів Х. Ортеги-і-Гассета, що «Філософія починається із сумніву в собі. Вона живе остільки, оскільки бореться з собою, заперечує себе»? (Доп. 18, с. 20-24).
4. «Світогляд пов'язують із філософією, коли чекають від філософії впорядкування погляду на життя, на мету життя. Більше того, люди покладають на філософію найважливішу місію – дати їм світогляд... Ось чому філософія займає виняткове місце і в науковому житті, де є потреба в теоретичній цілісності, і в інших областях, які викликають інтерес до себе ширших людських мас. Якщо б у філософії відняли світогляд у окресленому вище значенні,

то багато людей втратили б до неї інтерес» (Г. Ріккерт). Прокоментуйте ці слова та охарактеризуйте співвідношення філософії та світогляду.

5. Обґрунтуйте думку, що філософія виступає як «літургія смислу», звернувшись до книги С. Кримського (Доп. 11, Р.1; Баз. 4, с. 15-27).

6. Розкрийте зміст поняття «філософська культура» та його значення для розуміння української філософії (Доп. 6, с. 6-22; Реп. 1).

7. Розкрийте феномен філософської віри (Доп. 34, с. 35-49; Реп. 2) та його значення для розуміння сутності філософії та її співвідношення з релігією.

8. Охарактеризуйте позицію М. Рубінштейна щодо сутності філософії, звернувшись до його роботи (Доп. 17, с. 61-71).

Реферування: Доп. 14, Ч.1, розд.1. с. 10-14, 18-24, 65-67, 82-86, 88-92.

Література: базова [2-4], допоміжна [6, 11, 14, 17, 18], репозиторій [1-4].

Тема 2. Філософія Індії та Китаю

Основні поняття і категорії: передфілософія, осьовий час, дхарма, сансара, атман, брахман, карма, нірвана, індуїзм, буддизм, дао, інь, янь, жень, даосизм, конфуціанство.

План

1. Передумови виникнення філософії.
2. Особливості східного та західного типів філософування.
3. Конфуціанство та даосизм як провідні школи філософії Китаю.
4. Проблема буття, людини та моралі у філософії Індії.

Контрольні питання

1. Де, коли, як і чому виникла філософія?
2. Охарактеризуйте специфіку східного і західного типів філософування.
3. Розкрийте особливості Давньокитайської філософії.
4. Назвіть основні принципи філософії Конфуція.
5. Які принципові положення даосизму?
6. Охарактеризуйте основні поняття Давньоіндійського світогляду.
7. Назвіть і розкрийте основні ідеї ортодоксальних філософських систем Індії.
8. Який моральний зміст філософії буддизму?

Індивідуальні завдання

1. Які особливості західних на східних цивілізацій виділяє один з авторитетів у галузі порівняльного аналізу східних та західних цивілізацій Рене Генон (Баз. 2, с. 45-47)?
2. Звернувшись до уривку з роботи К. Ясперса «Витоки і смисл історії» (Доп. 34, с. 32-38) охарактеризуйте його розуміння осьової доби. Яке значення має ця позиція для розуміння витоків філософії?
3. Ознайомившись з уривком з лекції В. Соловйова «Історичні справи філософії» (Доп. 14, Ч.1, с. 166-175), проаналізуйте його думку, щодо спільних та відмінних рис, властивих східній та західній філософії.
4. Опираючись на аналіз літератури, підготуйте повідомлення про канонічні джерела та напрямки розвитку філософії Стародавнього Китаю.
5. Опираючись на аналіз літератури, підготуйте повідомлення про канонічні джерела, провідні ідеї ортодоксальних (астіка) та неортодоксальних (настіка) філософських систем Стародавньої Індії.
6. Ознайомившись з уривком «Гіпітаки» (Доп. 32, с. 41-51) охарактеризуйте основні ідеї філософії буддизму.
7. Звернувшись до уривків з робіт представників даосизму (Доп. 32, с. 55-71), визначте їх основні положення.

Реферування: Доп. 14, Ч.1, с. 166-175; Доп. 32, с. 41-51, 55-71.

Література: базова [1-4], допоміжна [10, 14, 28, Т.1, 32].

Тема 3. Антична філософія: її особливості та ідейні здобутки

Основні поняття і категорії: атомізм, натурфілософія, космоцентризм, метафізика, мікрокосм, макрокосм, логос, буття, світ, ідеї, категорії, матерія, форма, ентелехія, епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм, неоплатонізм.

План

1. Основні етапи, представники та джерела античної філософії.
2. Натурфілософські школи Стародавньої Греції: мілетці, елеати, Геракліт, Демокрит.
3. Філософія Платона: вчення про ідеї (ейдоси), вчення про процес пізнання, вчення про душу.
4. Філософія Аристотеля: метафізика, логіка, етика.
5. Проблема людини в античній філософії (від софістів і Сократа до епікуреїзму та стоїцизму).

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте основні етапи розвитку античної філософії.
2. В чому своєрідність античної філософії і якими були її фундаментальні проблеми?
3. Обґрунтуйте основні натурфілософські ідеї докласичної грецької філософії (досократиків).
4. Розкрийте основні ідеї вчення Платона.
5. Визначте основні риси і поняття філософської системи Аристотеля.
6. В чому історичне значення філософії Сократа?
7. Які основні ідеї неоплатонізму?
8. Які особливості основних ідей представників філософії пізньої класики?

Індивідуальні завдання

1. Порівнявши позиції Елеатів і Левкіппа й Демокріта (Доп. 32, с. 103-110, 116-121), визначте спільне і відмінне у поглядах на буття і рух.
2. Підготуйте повідомлення на тему: «Суть вчення Платона про буття», використавши при цьому фрагменти його діалогу «Тімей» (Доп. 32, с. 143-148).
3. Звернувшись до уривку з діалогу «Банкет» (Доп. 32, с. 131-141) розкрийте проблему блага у Платона.
4. Звернувшись до уривку з праці Аристотеля (Баз. 3, с. 87-97), розкрийте зміст його категоріальної системи.
5. Розкрийте розуміння Аристотелем філософії (Доп. 14, Ч.1, с. 12-13).
6. Розкрийте основні ідеї епікуреїзму (Доп. 32, с. 177-184).
7. Проаналізуйте вислів Сенеки: «Уникнути неминучого неможливо – його можна тільки перемогти ... Цей шлях відкриває перед тобою філософія», звернувшись до творів стоїків (Доп. 32, с. 185-196).
8. Охарактеризуйте сутність неоплатонізму (Доп. 32, с. 197-204). Що спільного і відмінного у поглядах неоплатоніків з філософією Платона?

Реферування: Доп. 14, Ч.1, розд.1. с. 12-13; Доп. 32, с. 103-110, 116-121, 131-141, 143-148, 177-196, 197-204.

Література: базова [1-4], допоміжна [10, 28 Т.1, 34].

Тема 4. Філософія Середньовіччя

Основні поняття і категорії: теоцентризм, теїзм, креаціонізм, апологетика, патристика, схоластика, містика, томізм, неоплатонізм, універсалії, номіналізм, реалізм, теологія.

План

1. Основні риси й етапи формування філософської думки Середньовіччя.
2. Сутність та історична роль патристики. Аврелій Августин.
3. Дискусії про природу універсалій.
4. Схоластика та її історична роль.
5. Тома Аквінський як систематизатор середньовічної філософії.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте основні риси філософської думки Середньовіччя.
2. Яка роль апологетики і патристики у формуванні середньовічної філософії?
3. Розкрийте зміст основних ідей середньовічної схоластики.
4. В чому суть і роль дискусії про природу універсалій для розвитку філософської проблематики?
5. Розкрийте основні положення вчення Томи Аквінського.

Індивідуальні завдання

1. Розкрийте співвідношення філософії і теології (Доп. 14, Ч.1, с. 14-15).
2. Звернувшись до робіт Августина (Доп. 1; Доп. 2 с. 75-81; Доп. 14, Ч.1, с. 193-196;) розкрийте основні ідеї його вчення.
3. Ознайомившись з онтологічним доведенням буття Бога А. Кентерберійського і його спростування І. Кантом, визначте свою точку зору (Баз. 4, с. 145; Доп. 2, с. 100-105).
4. Визначте особливості патристики теоретиків-богословів, що належали до Капподокійського гуртка (Доп. 2, с. 43-54).
5. Розкрийте зміст принципу «Пізнаю те, в що вірю» П. Абельяра, звернувшись до його поглядів (Доп. 2, с. 105-109).
6. Окресліть історичне значення розуміння співвідношення віри і розуму, теорії «подвійної істини» для розвитку філософського мислення.
7. Чому вчення Томи Аквінського (томізм) визнано офіційною філософією католицизму (Доп. 2, с. 117-124)?
8. Розкрийте ідеї містицизму в творчості Мейстера Екхарта (Доп. 2, с. 128-132).

Література: базова [1-3], допоміжна [1, 2, 10, 14, Ч.1, 28, Т.1], репозиторій [2].

Тема 5. Філософія епохи Відродження

Основні поняття і категорії: секуляризм, геліоцентризм, антропоцентризм, натурфілософія, пантеїзм, людина, індивідуальність, гуманізм.

План

1. Основні риси та етапи у розвитку світоглядних та філософських ідей Відродження.
2. Проблема людини в ренесансній філософії.
3. Феномен ренесансного неоплатонізму.
4. Натурфілософія доби Відродження.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте вплив Античної філософії на формування світогляду Відродження: неоплатонізм і аристотелізм.
2. В чому полягає новизна основних ідей і тенденцій гуманізму Ренесансу?
3. Розкрийте основні риси натурфілософії доби Відродження.
4. Що таке пантеїзм?
5. В чому полягає історична роль Відродження у розвитку європейської культури і філософії.

Індивідуальні завдання

1. «Натурфілософія Д. Бруно – форма пантеїзму, що межує з його матеріалістичним розумінням». Як Ви розумієте цю думку? В чому відмінність пантеїзму М. Кузанського і Д. Бруно?
2. Орієнтуючись на погляди Д. Бруно витлумачте його думку: «Віра потрібна для настанови грубих народів, які повинні бути керовані, а докази для тих, хто споглядає істину, хто вміє управляти собою». Чи згодні Ви з нею? Аргументуйте свою відповідь.
3. «Єдине є всім». Яке місце у поглядах М. Кузанського займає це судження (Доп. 2, с. 137-142)?
4. Опрацювавши уривок з праці Н. Мак'явеллі «Державець» (Баз. 4, с. 549-560), проаналізуйте основні принципи його соціально-політичних поглядів.
5. Як можна витлумачити слова Е. Роттердамського: «намагайся жити, начебто ти жив завжди» (Доп. 23).

6. «Я вважаю за потрібне знайти одну істину, хоча б і в незначних речах, ніж довго сперечатися про величні питання, не досягаючи ніякої істини». Як Ви розумієте ці слова Г. Галілея?

7. «Вся мудрість і всі міркування в нашому світі зводяться врешті-решт до того, щоб навчити нас не боятися смерті». Звернувшись до праці М. Монтеня (Доп. 2, с. 158-165; Доп. 15, с. 631-642) розкрийте зміст цієї думки.

Література: базова [1-4], допоміжна [2, 7, 10, 14 Ч.1, 15, 23, 28, Т.2].

Змістовий модуль 2. Формування класичного типу раціональності

Тема 6. Філософія Нового часу

Основні поняття і категорії: метод, раціоналізм, емпіризм, сенсуалізм, субстанція, пантеїзм, дуалізм, плюралізм, деїзм, атеїзм, агностицизм, антропоцентризм, механіцизм, детермінізм, механістичний матеріалізм, суспільний договір, прогрес.

План

1. Головні риси та особливості філософії XVII століття.
2. Проблема пізнання та вчення про метод.
3. Вчення про субстанцію і матерію: монізм, дуалізм, плюралізм.
4. Філософські погляди мислителів епохи Просвітництва.
5. Французький матеріалізм XVIII ст.

Контрольні питання

1. Розкрийте основні риси, особливості та відмінність філософії Нового часу.
2. Розкрийте основні підходи до проблеми пізнання у філософії XVII ст.
3. Охарактеризуйте проблему методу.
4. Охарактеризуйте особливості проблематики філософії доби Просвітництва.
5. Які основні особливості поглядів французьких матеріалістів.
6. Обґрунтуйте особливості тлумачення субстанції та матерії у філософії XVII – XVIII ст.?
7. В чому полягає специфіка суспільно-політичної теорії представників доби Просвітництва і її роль у розвитку соціальної філософії?

Індивідуальні завдання

1. «Два шляхи існують і можуть існувати для відшукування та відкриття істини. Один відразу починається від відчуттів та часткового до найзагальніших аксіом та, йдучи від непохитної їх істинності, обговорює середні аксіоми. Цим шляхом користуються і нині. Інший же шлях – виводить аксіоми з відчуттів і часткового, піднімаючись безперервно і поступово. Поки нарешті не приходиться до найзагальніших аксіом. Це шлях істинний. Але ще не випробуваний» (Ф. Бекон).

Порівняйте описи двох шляхів пізнання. Простежте, які етапи у використанні кожного методу виділяє автор, і з'ясуйте різницю між цими шляхами пізнання. Чим, на Вашу думку, можна виправдати протиставлення цих шляхів? Який з наведених шляхів пізнання виражає суть емпіризму, а який – раціоналізму? Використайте свої знання з природничих наук, а також досвід лабораторних робіт, щоб навести приклади кожного з шляхів пізнання.

2. Охарактеризуйте суть методу Р. Декарта, прореферувавши уривок з його праці (Баз. 3, с. 59-73).

3. «Оскільки відчуття нас інколи обманюють, я прийняв за необхідне припустити, що немає жодної речі, яка б була такою, якою нам уявляється ... Приймаючи до уваги, що кожне уявлення, яке ми маємо у стані бадьорості, може з'явитись нам і уві сні, при тому, що це є дійсність, я вирішив уявити собі, що все, що будь-коли спало мені на думку, не більш істинне, ніж примари моїх снів. Але відразу ж я звернув увагу на те, що в цей самий час, коли я схилився до думки про ілюзорність всього на світі, було необхідно, щоб я сам, міркуючи таким чином, дійсно існував. І зазначаючи, що істина «Мислю, отже існую» настільки тверда і безсумнівна, що навіть найбільш нав'язані припущення скептиків не можуть її похитнути, я прийшов до висновку, що можу без побоювань прийняти її за перший принцип шуканої мною філософії» (Р. Декарт). Уважно прочитайте наведене міркування. Як можна витлумачити або пояснити своїми словами висловлювання «Мислю, отже існую»? Як ця теза вплинула на подальший розвиток філософії?

4. «Монада ... є ... проста субстанція, що входить до складу складних; проста – значить така, що не має частин. Із необхідністю повинні існувати прості субстанції, оскільки існують прості субстанції, тому що існують складні, бо складна субстанція є ...

зібрання або агрегат простих (монад). Кожна монада необхідно повинна відрізнятися від іншої, бо ніколи не буває у природі двох істот ... у котрих не можна було би знайти відмінності ... Всяке створене буття – а, отже, і створена монада, – підлягає зміні і ... такі зміни у монаді є безперервними. Нічого іншого не можна знайти у простій субстанції ..., крім сприймань та їх змін. І тільки в них... є всі внутрішні дії простих субстанцій» (Г. В. Лейбніц). Чи відповідає поняття «монада» у Г. Лейбніца поняттю «атом» у Демокрита? У наведеному тексті монада тлумачиться як матеріальне утворення чи як елемент духовного світу? Порівняйте вихідні онтологічні ідеї Б. Спінози та Г. Лейбніца: в чому вони співпадають, чим докорінно відрізняються? Якою мірою ці ідеї можна використати в наш час для пояснення дійсності?

5. Розкрийте основні риси та принципи раціонального мислення, які формулює Г. В. Лейбніц (Доп. 14, Ч.1, с. 327-329, 504-505, 622-628).

6. Як можна охарактеризувати філософські погляди Дж. Берклі, звернувшись до його основної думки: «Бути» завжди означає «бути сприйнятим» (Доп. 28, Т.2, с. 129-135)?

7. «Якщо ми хочемо, щоб філософи прогресували, слід довести народ до рівня філософів». Як Ви розумієте ці слова Д. Дідро?

8. Чому основна праця П. А. Гольбаха «Система природи» дістала назву «кодекс матеріалізму і атеїзму XVIII ст.»?

9. Охарактеризуйте особливості матеріалізму Ж.-О. Ламетрі (Доп. 28, Т.2, с. 166-171).

10. «Щастя людини завжди полягає у відповідності її бажань навколишньому середовищу» (П. Гольбах). «Все, навіть любов до себе, є набутим» (А. К. Гельвецій). Проаналізуйте погляди просвітників на людину і її виховання.

Література: базова [1-4], допоміжна [7, 10, 28, Т.2, 35].

Тема 7. Німецька класична філософія

Основні поняття і категорії: раціоналізм, антиномія, апіоризм, річ-в-собі, категоричний імператив, діалектика, метафізика, логіка, абсолютна ідея, антропологічний матеріалізм, людина, свобода, гуманізм, атеїзм.

План

1. Німецька класична філософія як втілення класичного типу раціональності: риси і представники.

2. Критична філософія І. Канта.
3. Філософська система і метод Г. В. Ф. Гегеля.
4. Антропологічна філософія Л. Фюрбаха.

Контрольні питання

1. Які основні особливості німецької класичної філософії?
2. У чому сутність «коперніканського перевороту», здійсненого у філософії І. Кантом?
3. Що таке категоричний імператив І. Канта?
4. Окресліть основні принципи філософської системи Г. В. Ф. Гегеля.
5. Який зміст і значення для розвитку філософії діалектики Г. В. Ф. Гегеля?
6. Розкрийте основні риси антропологічної філософії Л. Фюрбаха.
7. Охарактеризуйте історичну долю німецької класичної філософії.

Індивідуальні завдання

1. Розкрийте принципи філософії І. Канта, прореферувавши уривок з його праці «Критика чистого розуму» (Баз. 3, с. 311-320).
2. Ознайомившись з працею Х. Ортеги-і-Гасета «Чиста філософія» (Доп. 19, с. 227-237) проаналізуйте його думки щодо долі філософії І. Канта. Чи згодні Ви з ними? Аргументуйте свою позицію.
3. Розкрийте основні принципи і місце «Науки логіки» у філософській системі Г. В. Ф. Гегеля, звернувшись до цієї праці (Баз. 3, с. 99-112).
4. Як Ви розумієте зміст сентенції Г. В. Ф. Гегеля: «Що розумне, те дійсне, і що дійсне, те розумне»? Як вона пов'язана зі змістом філософської системи філософа?
5. Виділіть основні проблеми філософського вчення Л. А. Фюрбаха, звернувшись до його праць (Баз. 3, с. 250-260).
6. Охарактеризуйте розуміння філософії представниками німецької класичної філософії, звернувшись до їх позицій (Доп. 14, Ч.1, с. 36-46, 50-55).
7. Як можна витлумачити наступне судження Л. Фюрбаха: «Не було б природи – ніколи логіка, ця непорочна діва, не створила б її з себе»? Яку позицію критикує філософ? Як ця критика пов'язана зі змістом філософських поглядів Л. Фюрбаха?

Література: базова [1-4], допоміжна [10, 14, Ч.1, 28, Т.2, 28, Т.3 с. 48-62].

Тема 8. Філософські ідеї марксизму

Основні поняття і категорії: людина, свобода, відчуження, практика, гуманізм, суспільно-економічна формація, матеріалістична діалектика, матеріалістичне розуміння історії, атеїзм.

План

1. Формування та основні риси філософії Маркса.
2. Основні філософські ідеї праці «Економічно-філософські рукописи 1844 року» і її роль у творчості К.Маркса.
3. Філософія марксизму як втілення соціальної раціональності.
4. Історична доля вчення К. Маркса.

Контрольні питання

1. Які основні риси філософії К. Маркса?
2. Розкрийте суть матеріалістичної діалектики К. Маркса.
3. Охарактеризуйте особливості розгляду проблеми свободи і відчуження.
4. Які основні риси матеріалістичного розуміння історії?
5. В чому сутність захисту К. Марксом гуманізму?
6. В чому полягає специфіка і роль марксистської філософії в історії філософії?
7. Охарактеризуйте вплив марксизму на філософські течії ХХ ст.

Індивідуальні завдання

1. Визначте основні проблеми для обговорення, звернувшись до уривку з праці К. Маркса «Економічно-філософські рукописи 1844 року» (Баз. 3, с. 514-525).
2. Проаналізуйте феномен відчуженої праці, природні та соціальні засади ідеалу універсальної людини, звернувшись до «Економічно-філософських рукописів 1844 року» К.Маркса (Доп. 13, с. 86-99; 108-127; 152-174).
3. Звернувшись до праці К.Маркса «До критики політичної економії. Передмова» (Баз. 3, с. 414-418; Доп. 35, с. 268-270).
4. Охарактеризуйте сутність матеріалістичного розуміння історії та формаційну модель історичного процесу в марксизмі (Доп. 28, Т. 3, с. 56-60).
5. Охарактеризуйте основні положення теорії історичного процесу К.Маркса. (Доп. 35, с. 128-134).
6. Виділіть основні ідеї Е. Фромма, звернувшись до його праці «Концепція людини у Маркса» (Доп. 31, с. 375-402).

7. Проаналізуйте суперечність класичності і некласичності марксистської філософії, звернувшись до праць К. Ясперса, Е. Фромма, М. Бубера (Доп. 31; Доп. 34).

8. Прореферувавши розділи праці М. Бердяєва «Витоки й смисл російського комунізму» (Доп. 4), підготуйте повідомлення про сильні та слабкі сторони марксизму.

9. Як ви розумієте тезу К.Маркса: «Філософи лише по-різному пояснювали світ, але справа полягає в тому, щоб змінити його».

Література: базова [1-4], допоміжна [4, 10, 13, 31, 35].

Змістовий модуль 3. Посткласична філософія другої половини XIX – XX ст. Філософські проблеми науки, знання та мови у філософії

Тема 9. Перегляд принципів класичної філософії і становлення нової світоглядної парадигми

Основні категорії і поняття: класичний раціоналізм, метафізика, криза раціоналізму, парадигма, сцієнтизм, антисцієнтизм, неокантіанство, феноменологія, феномен, ноумен, інтенціональність, життєвий світ.

План

1. Ставлення до класичного раціоналізму і змісту філософії як метафізики. Сцієнтизм та антисцієнтизм.
2. Неокантіанство: його основна проблематика та особливості.
3. Феноменологія та її місце у сучасному філософському дискурсі.

Контрольні питання

1. В чому виявляються особливості кризи раціоналізму у філософії другої половини XIX ст.?
2. Які особливості філософської парадигми, що формується в посткласичній філософії?
3. Охарактеризуйте сутність та особливості сцієнтизму та антисцієнтизму.
4. Назвіть представників, школи і охарактеризуйте основні ідеї неокантіанства.
5. Якими є основні ідеї та особливості феноменології?
6. В чому сутність розуміння Е. Гуссерлем філософії як чистої науки?

Індивідуальні завдання

1. Розкрийте суттєві зміни в філософському мисленні ХХ ст. та охарактеризуйте специфічні риси некласичного типу філософування
2. Охарактеризуйте погляди представника Баденської школи В.Віндельбанда, звернувшись до його міркувань стосовно філософії: «філософія є критична наука про загальнообов'язкові цінності», «філософія – то наука про нормативну свідомість» (Доп. 10, с. 437-446; 14, Ч.1 с. 67-75).
3. Розгляньте позицію Г.Ріккерта і визначте його розуміння предмета філософії, відмінності філософії від природознавчих наук, ставлення філософії до цінностей, особливості філософської методології (Доп. 22, с. 458-467).
4. Розкрийте сутність поглядів на відмінність гуманітарних та природничих наук представниками неокантіанства (Доп. 28, Т.3, с. 168-176).
5. «Міф, релігія, мистецтво, мова й навіть наука виглядає тепер як множинність варіацій на одну тему, а завдання філософії полягає в тому, щоб примусити нас почути цю тему і зрозуміти її». Витлумачте цю думку Е.Кассіра (Доп. 14, Ч.2, с. 300-307).
6. Поясніть сутність розуміння Е. Гуссерлем інтенціональності свідомості прореферувавши уривок з його праці «Формальна і трансцендентальна логіка. Досвід критики логічного розуму» (Доп. 33, с. 48-81; 28, Т.3, с. 266-269).
7. Що таке життєвий світ? Яке місце це поняття займає в філософській системі Е. Гуссерля, осмисленні взаємозв'язку людини і світу? (Доп. 8, с. 141-146; 16, с. 45-47).
8. Виділіть основні аспекти розуміння Е. Гуссерлем кризи європейського людства (Доп. 27, с. 62-94) та шляхів її подолання. Яка роль філософії в цьому процесі?

Література: базова [1, 2, 4], допоміжна [10, 22, 27, 28, Ч.3, 33].

Тема 10. Ірраціоналістичні тенденції «філософії життя»

Основні поняття і категорії: ірраціоналізм, «філософія життя», життя, світова воля, воля до влади, переоцінка цінностей, надлюдина.

План

1. Основні представники та особливості ірраціоналізму «філософії життя».
2. «Світ як воля і уява» у А. Шопенгауера.

3. Проблема людини, моралі та релігії у творчості Ф. Ніцше.

Контрольні питання

1. В чому особливості ірраціоналізму як світоглядної позиції?
2. Охарактеризуйте основну проблематику та риси філософських поглядів представників «філософії життя».
3. Які принципи положення філософії А. Шопенгауера?
4. Охарактеризуйте основні ідеї філософії Ф. Ніцше.
5. Який моральний зміст філософії Ф. Ніцше?

Індивідуальні завдання

1. Охарактеризуйте специфіку, історичні витоки та сутність ірраціоналізму. Як Ви розумієте вислів «бунт проти розуму»? (Баз. 4, с. 236-241).
2. «Роль філософії – виправляти насильство над природними здібностями інтелекту. І тому справжня формула дійсності вченості така: філософствувати – означає повернути в зворотний бік звичайний напрямок роботи думки». Як Ви розумієте ці міркування А. Бергсона?
3. Прореферуйте фрагмент праці А. Бергсона «Вступ до метафізики». (Доп. 3, с. 73-83; Доп. 28, Т.3, с. 250-255). В чому сутність інтуїтивізму та «творчої еволюції» А. Бергсона?
4. Звернувшись до уривку з праці Ф. Ніцше «Генеалогія моралі» охарактеризуйте його розуміння добра і зла (Баз. 3, с. 132-140). Яке місце ця проблема займає у філософських поглядах Ф. Ніцше?
5. В чому, на думку Ф. Ніцше, проявляється конкретність ставлення людини до історії? В чому виявляється значення історії для людини? (Доп. 18, с. 256-259).
6. Які риси волі виражені в наступних сентенціях А. Шопенгауера: «Воля – сама серцевина, ядро всього окремого, як і цілого»; «Існує тільки воля: вона річ в собі, вона джерело всіх явищ. Її самопізнання, на яке спираються її самоствердження чи самозаперечення, – ось єдина подія в собі»; «Затримку від перешкоди, яка виникає між волею і тимчасовою метою, ми називаємо стражданням, а досягнення мети – задоволення, добробут, щастя» (Доп. 10, с. 451-460).

Література: базова [1-4], допоміжна [10, 26, 28, Т.3].

Тема 11. Позитивістська філософія XIX ст. – XX ст.

Основні поняття і категорії: сцієнтизм, раціоналізм, позитивізм, неопозитивізм, постпозитивізм, прагматизм, філософська

парадигма, верифікація, фальсифікація, редукція, наукова революція, семіотика, аналітична філософія.

План

1. Виникнення і сутність позитивізму: основні етапи і представники.
2. Неопозитивізм: основні представники, етапи розвитку, поняття, проблеми і методи.
3. Постпозитивізм та його роль у розвитку філософії науки.
4. Прагматизм: основні представники та ідеї.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте основні етапи розвитку філософії позитивізму.
2. В чому своєрідність позитивістської філософії і якими були її фундаментальні проблеми?
3. Обґрунтуйте основні ідеї філософії Л. Вітгенштейна та його вклад у дослідження мови науки.
4. Визначте основні риси і поняття постпозитивізму.
5. В чому історичне значення ідей К. Поппера та Т. Куна?
6. Які основні ідеї прагматизму?

Індивідуальні завдання

1. Виділіть основні риси позитивізму, звернувшись до позиції Л. Вітгенштейна (Баз. 3, с. 403-413).
2. Охарактеризуйте роль наукової парадигми у розвитку наукового знання, звернувшись до позиції Т. Куна (Баз. 3, с. 454-364).
3. Ознайомившись з уривком з роботи Т. Куна «Структура наукових революцій» (Баз. 3, с. 354-364), охарактеризуйте його концепцію сутності науки.
4. Охарактеризуйте методологічні принципи, що розробляє П. Фейєрабенд (Баз. 3, с. 365-376), та покажіть їх взаємозв'язок і відмінність від раціоналістичної методології.
5. Розкрийте розуміння автором свободи і культури й визначте своє ставлення до цього розуміння, звернувшись до уривку з праці Дж. Дьюї «Свобода і культура» (Доп. 33, с. 38-45).
6. «Ідея «істинна», коли віра в неї корисна для нашого життя»; «наш обов'язок шукати істину – тільки частина нашого загального обов'язку робити те, що дає користь». Як можна витлумачити ці міркування В. Джеймса? Яке місце вони займають у його філософських поглядах?

7. Яку рису неопозитивізму виражає наступна думка Р. Карнапа: «Пропозиції метафізики є псевдопропозиції, які при логічному аналізі виявляються або порожніми фразами, або фразами, що порушують правила синтаксису»? Проаналізуйте цю позицію і її значення для подальшого розвитку філософії позитивізму.

8. Чи згодні Ви з сентенцією Л. Вітгенштейна: «Межі моєї мови означають межі мого світу»? Як її можна витлумачити?

9. Виділіть і розкрийте основні поняття, які розглядає Б. Рассел (Баз. 3, с. 321-333). Як ці поняття характеризують філософську теорію Б. Рассела?

Література: базова [1-4], допоміжна [10, 28, Т.3, 33].

Тема 12. Структуралізм та герменевтика

Основні поняття і категорії: структуралізм, структурний аналіз, об'єктивні структури культури, епістема, постструктуралізм, дискурс, герменевтика, мова, тлумачення, розуміння, герменевтичний досвід.

План

1. Структуралізм як напрям і метод гуманітарних наук та його різновиди.
2. Герменевтика як теорія та методологія тлумачення текстів і як вчення про буття.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте основні риси, проблеми та поняття структуралізму.
2. Які представники внесли найбільший вклад в розвиток структуралізму та постструктуралізму?
3. Охарактеризуйте особливості герменевтики як філософської системи.
4. Розкрийте основні положення вчення Г.-Г. Гадамера.
5. Розкрийте вклад структуралізму й герменевтики в трансформацію сучасної філософської думки.

Індивідуальні завдання

1. Охарактеризуйте позицію К. Леві-Строса щодо взаємозв'язку міфу, науки та структуралістської методології (Доп. 3, с. 448-462).
2. Як Ви розумієте вислів К. Леві-Строса: «Завдання філософії полягає в розумінні буття по відношенню до нього самого, а не по відношенню до «Я»? Яку рису структуралізму вони виражають?

3. Розкрийте сутність герменевтики, звернувшись до уривку з праці Г.Гадамера (Баз. 3, с. 377-390).

4. Проаналізуйте уривок з твору Г.Гадамера «Истина і метод» (Доп. 14, Ч.1, с. 570-580) та розкрийте основні аспекти висловленого ним розуміння поняття «досвід».

5. Охарактеризуйте взаємозв'язок герменевтики і феноменології звернувшись до праці П. Рікера «Гуссерль: аналіз його феноменології» (Доп. 33, с. 201-215).

6. Звернувшись до праці П. Рікера «Що таке текст? Пояснення і розуміння» (Доп. 3, с. 305-323) розкрийте основні поняття герменевтики.

Література: базова [1-4], допоміжна [3, 10, 11, 28, Т.3, 33].

Змістовий модуль 4. Проблема людини та духовності у філософії ХХ ст.

Тема 13. Психоданаліз і філософія неопрейдизму

Основні поняття і категорії: ірраціоналізм, психоданаліз, несвідоме, психіка, витіснення, сублімація, архетип, колективне несвідоме, соціальний характер, дихотомія людського буття.

План

1. Теорія несвідомого З. Фрейда.
2. Аналітичний психоданаліз К.-Г. Юнга.
3. Гуманістичний психоданаліз Е. Фромма та його особливості.

Контрольні питання

1. Розкрийте структуру психіки і проблему несвідомого З. Фрейда.
2. Що таке архетип та колективне несвідоме?
3. Розкрийте особливості гуманістичного психоданалізу Е. Фромма.
4. Охарактеризуйте вплив філософії психоданалізу на сучасний культурний та філософський процес.

Індивідуальні завдання

1. Розкрийте структуру свідомості, звернувшись до праці З. Фрейда «Я та Воно» (Баз. 3, с. 293-302).
2. Ознайомившись з роботою К. Юнга «Архетипи колективного несвідомого. Вибрані праці з психології» (Доп. 33, с. 167-178) покажіть взаємозв'язок свідомого і несвідомого в структурі особистості. Розкрийте основні поняття, якими К. Юнг характеризує структуру особистості.

3. Сформулюйте основні позиції щодо людини, висловлені Е. Фроммом, і обґрунтуйте своє ставлення до них (Баз. 3, с. 270-279).

4. Прокоментуйте кредо Е. Фромма щодо людини (Доп. 31, с. 370-374). Чи мають ці положення значення для сучасного розуміння людини?

5. Охарактеризуйте поняття соціального характеру Е. Фромма (Доп. 33, с. 179-194).

6. З. Фройд, на думку французького дослідника Р. Дадуна, став демоном, який наніс своїм пансексуалізмом ще один удар по нарцисизму, властивому людству. Це був третій удар – після Коперніка, який виступив проти космологічного антропоцентризму (населена людьми Земля не є нерухомим центром Всесвіту), і Дарвіна, який своєю «мавпячою» теорією походження людини підірвав антропоцентризм біологічний. Як Ви розумієте і можете прокоментувати цю позицію?

7. Порівняйте психоаналіз З. Фрейда і Е. Фромма, звернувшись до позиції, висловленої Е. Фроммом (Баз. 3, с. 270-278; Доп. 33, с. 179-194). Чи згодні Ви з наведеними аргументами?

Література: базова [1-4], допоміжна [3, 10, 21, 28, Т.3, 33].

Тема 14. Екзистенціальна філософія та її різновиди

Основні поняття і категорії: екзистенціалізм, екзистенція, абсурд, свобода, вибір, відчуження, відповідальність, погранична ситуація, екзистенціальна комунікація, персоналізм, персона, особистість, філософська антропологія.

План

1. Формування екзистенціальної філософії та її різновиди.
2. Екзистенціалізм: основні проблеми, поняття та ідеї.
3. Проблема особистості та умови її універсального розвитку в персоналізмі.
4. Філософська антропологія як прагнення створити синтетичну концепцію людини.

Контрольні питання

1. Що таке нова онтологія?
2. Назвіть представників і охарактеризуйте основні ідеї екзистенціалізму.
3. Охарактеризуйте філософію абсурду А. Камю.
4. Розкрийте філософію свободи Ж.-П. Сартра.

5. Охарактеризуйте основні підходи персоналізму до проблеми особистості.

6. Як представники філософської антропології розглядають сутність людини?

Індивідуальні завдання

1. Яку особливість філософії ХХ ст. виражає Е. Муньє в наступних словах: «Точно кажучи, не існує ніякої філософії крім екзистенціальної. Наука систематизує явища. Промисловість займається корисними речами. Чим же повинна займатися філософія, як не вивченням існування існуючих»? Охарактеризуйте цю рису.

2. Окресліть підходи до тлумачення людини М. Бердяєва, Е. Фромма, М. Гайдеггера, М. Шелера, звернувшись до їх міркувань (Доп. 14, Ч.2, с. 48-57, 61-76, 81-86).

3. Чи згодні Ви з аргументацією Ж.-П. Сартра щодо того, що екзистенціалізм – це гуманізм (Баз. 3, с. 206-216)? Обґрунтуйте свою позицію.

4. Прореферувавши працю А. Камю «Міф про Сізіфа. Есе про абсурд» розкрийте зміст основних філософських ідей автора (Доп. 26, с. 222-318).

5. Прореферувавши уривок з праці К. Ясперса (Доп. 33, с. 100-114; Доп. 34, с. 442-456), розкрийте його розуміння людини та духовної ситуації часу.

6. Охарактеризуйте методологічні принципи та еволюцію філософської антропології, звернувшись до статті О. Ф. Больнова «Філософська антропология та її методичні принципи» (Доп. 27, с. 96-111).

7. Прокоментуйте два положення Ж.-П. Сартра: «Існування людини передує її сутності», «Людина постійно знаходиться поза самою собою. Сама проектує себе та спрямовуючи себе назовні, вона існує як людина». В якому сенсі людина знаходиться поза собою? Якими прикладами Ви можете підтвердити тезу про те, що існування передує сутності людини?

8. М. Шелер писав, що як особистість людина підноситься над протилежністю організму та навколишнього світу. (Баз. 3, с. 261-269). Наведіть аргументи М. Шелера і своє ставлення до цієї проблеми.

9. Розкрийте розуміння М. Шелером сутності моральної особистості (Доп. 27, с. 10-30). Виділіть основні поняття, через які розгортається розуміння М. Шелером сутності моральної особистості, та охарактеризуйте їх. В чому проявляється використання ним феноменологічного методу?

10. Наведіть аргументи на користь твердження К. Ясперса: «Бути людиною – це бути вільним» (Доп. 34, с. 442-455).

Література: базова [1-4], допоміжна [3, 10, 14, Ч.2, 28, Т.3, 30].

Тема 15. Релігійна філософія ХХ ст.

Основні поняття і категорії: неотомізм, буття Бога, віра, знання, людина, християнський еволюціонізм, протестантська теологія, «мужність бути».

План

1. Еволюція релігійної філософії ХХ ст.: риси та особливості.
2. Неотомізм як сучасна форма розвитку томізму.
3. Феномен людини в християнському еволюціонізмі П. Тейяр де Шардена.
4. Протестантська теологія (К. Барт, П. Тілліх, Р. Гвардіні) та її підходи до тлумачення Бога і людини.

Контрольні питання

1. Якими є основні течії та особливості релігійної філософії ХХ ст.?
2. В чому виявляється традиційність і новизна неотомізму?
3. Охарактеризуйте феномен людини в християнському еволюціонізмі П. Тейяр де Шардена.
4. Розкрийте основні проблеми протестантської теології.
5. Які особливості постановки і вирішення проблеми людини в релігійній філософії ХХ століття?

Індивідуальні завдання

1. Прореферувавши уривок з праці Ж. Марітена (Доп. 14, Ч.2, с. 271-276), розкрийте зміст основних ідей.
2. Чим, на думку Е. Жильсона, відрізняється християнський філософ від філософа? Яку характеристику він дає середньовічній філософії? (Доп. 14, Ч.2, с. 397-403). Чи згодні Ви з ним?
3. Ознайомившись з уривками праці П. Тейяр де Шардена «Феномен людини» (Доп. 14, Ч.2, с. 522-538; Доп. 33, с. 159-165) розкрийте основні поняття та ідеї, що характеризують його

концепцію. В чому особливість його підходу до сутності і еволюції людини?

4. Розкрийте сутність концепції П. Тілліха «мужність бути». Які види «мужності бути» він виділяє і характеризує? Що зближує його погляди з позицією екзистенціалістів? (Доп. 29, с. 8-14, 81-84, 105-108, 138-142, 160-163).
5. Окресліть основні ідеї та поняття протестантської теології. Чому цей напрям також називають «діалектичною теологією»? В чому її основні відмінності від неотомізму?

Література: базова [1-4], допоміжна [10, 18, 26, 28, Т.3, 29].

Тема 16. Філософія постмодернізму

Основні поняття і категорії: модернізм, постмодернізм, симулякр, ризома, деконструкція, інтерактивність, інтерсуб'єктивність, «тілоцентризм», метамова, інтертекстуальність, текст, гіпертекст, гіперреальність, лабіринт, логоцентризм, гра, «спектакуляризація» суспільства, «шоу-влада».

План

1. Зміст філософського постмодернізму: основні напрями, проблеми та представники.
2. Перехід від метафізики до постметафізики: пошук нових засад філософування.
3. Антропологія постмодернізму: суперечливість уявлень про сутність людини.
4. Концепція історії та суспільства.

Контрольні питання

1. Назвіть найважливіші риси формування і становлення постмодернізму.
2. Розкрийте риси неklasичності постмодернізму.
3. Який характер співвідношення структуралізму, постструктуралізму і постмодерну?
4. Що таке наратив, гранднاراتив і яку роль він відіграє у змісті філософського постмодерну?
5. Що таке деконструкція?
6. Розкрийте трансформацію людської тілесності в постмодерні. Що таке «тілоцентризм»?
7. Охарактеризуйте основні підходи до тлумачення людини в постмодернізмі.

8. Охарактеризуйте основні підходи до тлумачення суспільства та історії в постмодернізмі.

Індивідуальні завдання

1. Як Ви розумієте наступні слова С. Уебера: «Плюралізм припускає наявність співіснуючих, навіть конкуруючих інтерпретацій, гадок або підходів; він, однак, не враховує того факту, що простір, в якому існують ці інтерпретації, сам може вважатись конфліктним»? Чи впливає розширення плюралізму думок на сучасний філософський процес і як?

2. Прореферувавши працю П. Козловського «Постмодерна культура: Суспільно-культурні наслідки технічного розвитку» (Доп. 27, с. 248-294), виділіть основні тези автора та проблеми для обговорення.

3. Обґрунтуйте особливості «проекту постмодерну», звернувшись до праці Ліотара Ж.Ф. «Постмодерністська ситуація» (Доп. 20, с. 71-90).

4. Охарактеризуйте феномен «спектакуляризації» суспільства (Доп. 25).

5. Розкрийте ставлення Р. Рорті до класичної філософії та його розуміння нових завдань сучасної філософії, звернувшись до його праці «Філософія і дзеркало природи» (Доп. 27, с. 328-354). Висловіть свою позицію щодо наведених аргументів.

6. Звернувшись до праці Рікер П. «Що таке текст? Пояснення і розуміння» (Доп. 3, с. 305-323), покажіть яке значення мають основні поняття герменевтики для постмодерного дискурсу.

7. Чи існує взаємозв'язок герменевтики і деконструкції і яким він є? (Доп. 3, с. 281-285).

8. Опрацювавши доповідь Ж. Дерріда «Структура, знак і гра в дискурсі гуманітарних наук» і дискусію щодо неї, виділіть основні проблеми для обговорення (Доп. 3, с. 617-640).

Література: базова [1, 2, 4], допоміжна [3, 5, 9, 10, 20, 24, 27].

4. Методи оцінювання знань

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовують такі методи оцінювання знань та оціночні бали за їх виконання:

- письмові п'ятихвилинки за філософськими категоріями;
- оцінка за доповідь на семінарському занятті;

поточне тестування після вивчення кожного змістовного модуля;

- оцінка за опрацювання першоджерел;
- модульні контрольні роботи;
- оцінка за самостійну роботу;
- підсумковий екзамен.

№ з/п	Види навчальної діяльності	Бал
1.	Відвідування лекційних занять	0,5 б. за 2 год.
2.	Відвідування семінарських занять	0,5 б. за 2 год.
3.	Доповідь на семінарському занятті	3 б. за 1 виступ
4.	Участь у дискусії під час семінарського заняття	2 б. за 1 заняття
5.	Підготовка конспекту першоджерел і використання його у відповіді	3 б.
6.	П'ятихвилинка з основних понять до теми	2 б.
7.	Підготовка мультимедійних презентацій до семінарських занять	3 б. за 1 тему
8.	Участь у конкурсі студентських наукових робіт	10 б.
9.	Участь у олімпіаді або в засіданні круглого столу	3 б.
10.	Підготовка есе по проблемі	5 б.
11.	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції (в т. ч. в іншому вузі)	5-6 б.
12.	Призове місце в олімпіаді чи конференції	5 б.

Для діагностики знань використовують ЄКТС зі 100-бальною шкалою оцінювання.

5. Розподіл балів, що отримують студенти (1 курс, 1 сем.)

Модуль 1 – поточне опитування та СРС	Модуль 2 – поточне опитування та	Підсумковий модульний контроль	Сума (іспит)
--------------------------------------	----------------------------------	--------------------------------	--------------

					СРС				
Т.1	Т.2	Т.3	Т.4	Т.5	Т.6	Т.7	Т.8	40	100
5	5	10	10	5	10	10	5		

(1 курс, 2 сем.)

Модуль 3 – поточне опитування та СРС				Модуль 4 – поточне опитування та СРС				Підсумковий модульний контроль	Сума (іспит)
Т.9	Т.10	Т.11	Т.12	Т.13	Т.14	Т.15	Т.16	40	100
7	6	7	6	7	10	10	7		

Шкала оцінювання

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	зараховано
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Рекомендована література

Базова

1. Історія філософії : Підручник. / ред. Бичко А. К., Бичко І. В., Табачковський В. Г. Київ : Либідь, 2001.
2. Петрушенко В. Л. Філософія : підручник. 4-те вид. Львів, 2006.
3. Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. посіб. / За ред. Л. В. Губерського. Київ : Знання, 2009.
4. Філософія: мислителі, ідеї, концепції : підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. Київ : Книга, 2005. 528 с. URL: <https://kafedrafil.files.wordpress.com/2012/09/kremen.pdf>

Допоміжна

1. Августин Исповедь / Лабиринты души. Симферополь, 1998.
2. Александрова О. В. Філософія Середніх віків та доби Відродження. Київ, 2002.
3. Антологія світової літературно критичної думки ХХ століття. Львів, 2002.
4. Бердяев Н. А. Истоки и смысл русского коммунизма. Москва : Наука, 1990. Р. 5, 7.
5. Вельш В. Наш постмодерний модерн. Київ, 2004. Р. IV або V.
6. Горський В. Філософія в українській культурі (методологія та історія). Київ, 2001.
7. Гусев В. І. Історія західноєвропейської філософії XV–XVII ст. Київ, 1994.
8. Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология. Вопросы философии. 1992. № 7.
9. Ильин И. П. Постструктурализм. Деконструктивизм. Постмодернизм. Москва : Интрада, 1996.
10. Історія філософії : підручник / За ред. В. І. Ярошовця. Київ, 2002.
11. Кримський С. Б. Запити філософських смислів. Київ, 2003.
12. Лук'янець В. С., Соболев О. М. Філософський постмодерн. Київ, 1998.
13. Маркс К. Економічно-філософські рукописи 1844 року / Маркс К., Енгельс Ф. Твори. Т.42.
14. Мир философии. Книга для чтения. Ч. 1, Ч. 2. Москва, 1991.
15. Монтень М. Опыты / История эстетики. Памятники мировой эстетической мысли. Т.1. Москва, 1962.
16. Наконечна О. П. Естетичне як тип духовності. Рівне, 2002.
17. На переломе. Философские дискуссии 20-х годов : Философия и мировоззрение. Москва, 1990.
18. Нестеренко В. Г. Вступ до філософії : онтологія людини : навч. посіб. Київ, 1995.
19. Ортега-і-Гасет Х. Вибрані твори. Київ, 1994.
20. Після філософії : кінець чи трансформація? Пер. з англ. / Упоряд. К. Байнес та інші. Київ, 2000.
21. Проблема человека в западной философии : сб. переводов. Москва, 1988.

22. Риккерт Г. Філософія життя. Київ : Ника-Центр, 1998.
23. Роттердамський Е. Похвала Глупоті. Київ, 1993.
24. Соболь О. М. Постмодерн і майбутнє філософії. Київ, 1997.
25. Соболь О. М. Феномен спектакуляризації : сучасне осмислення Філософська думка. 2004. №2. С. 53-80.
26. Сумерки богів : сб. переводов. Москва, 1990.
27. Сучасна зарубіжна філософія : течії і напрями. Київ, 1996.
28. Татаркевич В. Історія філософії. В 3-х т. Т.1 – Т.3. : навч. посібник. Львів : Свічадо, 1997-1999.
29. Тилих П. Мужество быть. Киев : Дух і літера, 2013.
30. Філософія : світ людини. Київ, 2003.
31. Фромм Э. Концепция человека у Маркса / Душа человека. Москва, 1992.
32. Читанка з історії філософії. Кн. 1. Київ, 1992.
33. Читанка з історії філософії : у 6-ти кн. Кн.6 : Зарубіжна філософія. Київ, 1996.
34. Ясперс К. Смысл и назначение истории Москва, 1994.
35. Яшук Т. І. Філософія історії : курс лекцій : навч. посібник. Київ : Либідь, 2004.

Електронний репозиторій НУВГП

1. Наконечна О. П. Концепт філософської культури у контексті самовизначення української та російської філософії. *Російська філософія: історія, методологія, життя*. Вип.10. Полтава, 2011. С. 135-141.
2. Наконечна О. П. Філософія та релігія як типи духовності. *Вісник товариства російської філософії при Українському філософському фонді*. Полтава, 2007. С. 71-81
3. Наконечна О. П. Філософія як мудрість і життєтворчість. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Філософія. Вип. 706-707. Чернівці, 2014. С. 84-88.
4. Наконечна О. П. Філософська культура у вимірі ідентичності. *Наукові записки: Серія «Філософія»*. Острого : вид-во Національного університету «Острозька академія», 2015. Вип.17. С. 56-61.